

هفتمین همایش ملی بنیاد علمی قانون یار

همایش پژوهش های علمی علوم اسلامی و انسانی در عصر نوین

بنیاد علمی قانون یار - آموزش و پرورش استان کرمانشاه - واحد پژوهش سپاه پاسداران (با همکاری و حمایت معنوی دانشگاه رازی، دانشگاه آزاد، دانشگاه فرهنگیان، دانشگاه پیام نور کرمانشاه، دانشگاه علمی و کاربردی، جهاد دانشگاهی واحد کرمانشاه، دانشگاه صنعتی کرمانشاه، بنیاد شهید و سازمان ارشاد و ... سردبیر علمی و مسئول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی (نماینده مقالات در پایگاه های ملی و بین المللی) تاریخ برگزاری همایش: ۸ اسفندماه ۱۴۰۳ شماره مقاله: ۴۸/۹۰۲۲ رده بندی کنفرانس: ب ۴۶/۶۴۰

چیستی، چرایی و چگونگی جهاد تبیین مبتنی بر منظومه فکری

مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

خدیجه نوری

چکیده

مقام معظم رهبری (مدظله العالی) از سال ۱۴۰۰ به بعد در بیانات مختلفی بر بحث جهاد تبیین تأکید فرموده اند. ایشان با قطعی و واجب شمردن این مهم، از جهاد تبیین به عنوان یک ضرورت روز برای بیان دستاوردهای انقلاب اسلامی و مقابله با عملیات روانی و جنگ شناختی دشمن یاد کرده اند. آنچه از تحلیل معنای جهاد تبیین به دست می آید این است که مقام معظم رهبری در این برهه از زمان، یک ضرورت گذار تاریخی تشخیص داده اند که برحسب آن، دیگر جایز نیست به روال گذشته در این مسیر، طی طریق کرد و لازم است یک تحول انقلابی و یک جهاد به سوی کشف و بیان حقایق در برابر ابهام آفرینی و پرده افکنی دشمنان بر روی حقایق را عملیاتی کنیم که هم از حیث کمیت و هم از حیث کیفیت، یا به بیان دیگر از لحاظ سرعت، قدرت و دقت عملیاتی با مسیر قبلی متفاوت باشد. جهاد تبیین یکی از راه های مبارزه با جنگ نرم و شناختی است که همانند جنگ سخت نیازمند سازمان دهی و سازمان رزم مشخص است. در این نوشتار نخست به چیستی جهاد تبیین که بر گرفته از دو مفهوم بنیادی «جهاد» و «تبیین» است پرداخته سپس به چرایی آن که منبعث از اقتضائات زمانی همچون راهبردهای دشمن در عصر استعمار فرانو، توسعه و گسترده گی جنگ شناختی دشمن، تمرکز دشمن بر تحریف واقعیت های مرتبط با ایران و سخت شدن موضوع تبیین به دلیل مشکلات و تنگناهای اقتصادی حاکم بر جامعه اشاره شده است. در ادامه به چگونگی جهاد تبیینی به دو روش حضوری و غیر حضوری بیان شده در روش حضوری که مهم ترین شیوه آن تبیین چهره به چهره است و روش غیر حضوری به لشکر سازی و شبکه سازی در فضای مجازی اشاره گردیده در نهایت پیامدهای جهاد تبیین اثربخش و اقناع ساز آورده شده است.

واژگان کلیدی: جهاد، تبیین، جهاد تبیین، استعمار فرا نو، جنگ شناختی

مقدمه

در فرهنگ اسلامی هر عملی که در مواجهه با دشمن همراه با تحمل سختی و مشقت و با تلاش و کوشش انجام گیرد «جهاد» نام دارد. جهاد می‌تواند در زمینه‌های نظامی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، علمی، مدیریتی و... باشد. مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) با بهره‌گیری از این مفهوم دینی، تدبیر یا فریضه «جهاد تبیین» را به‌کار بردند و فرمودند: «جهاد تبیین؛ مهم‌تر از همه‌ی جهادها است.»^۱ رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) حیات جهادی را با دو مشخصه‌ی «مقاومت» و «تبیین» معرفی می‌کنند. ایشان معتقدند «اساس کار تبیین است چراکه اصلاً روش اسلام تبیین است.»

تبیین به معنای بیان کردن، آشکار ساختن، توضیح دادن و تفسیر کردن است که از آن به روشنگری نیز یاد می‌شود؛ بنابراین جهاد تبیین؛ تلاش جهادی، مستمر، همه‌جانبه، با تمام توان، مخلصانه و هوشمندانه برای روشنگری و پاسخ‌گویی به شبهه‌ها، ابهام‌ها و سیاه‌نمایی‌هایی است که دشمنان و مخالفان نظام برای ایجاد بدبینی و ناامیدی در افکار و اذهان جامعه در عرصه جنگ نرم و شناختی ایجاد کرده‌اند. فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی) به دلیل هجوم رسانه‌ای دشمن، در سال‌های اخیر بارها تبیین را از مردم به‌ویژه نخبگان و خواص مطالبه کرده بودند، البته به صورت مشخص در دیدار فرماندهان نیروهای هوایی و پدافند ارتش جمهوری اسلامی به مناسبت سالروز نیروی هوایی با صراحت فرمودند: «جهاد تبیین یک فریضه قطعی و یک فریضه فوری است و هرکسی که می‌تواند باید اقدام کند؛ و حالا عرض خواهم کرد که مسئولین در این زمینه بیشتر موظف‌اند.»^۲ (۱۴۰۰/۱۱/۱۹) فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی) با تأکید بر ایفای نقش همگان بیان داشتند: «امروز همه ما بایستی در این میدان حرکت بکنیم، هر کدام به نحوی و با سهمی که در این راه داریم.»

به نظر می‌رسد علت تأکید رهبر معظم انقلاب در برهه کنونی جهاد تبیین، توسعه و تأثیرگذاری جنگ نرم و جنگ شناختی دشمن، تمرکز دشمن بر تحریف واقعیت‌های مرتبط با نظام جمهوری اسلامی

۱- بیانات در دیدار مداحان اهل بیت علیهم‌السلام، ۱۴۰۰/۱۱/۰۳

۲- بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی ارتش، ۱۴۰۰/۱۱/۱۹

ایران، سایه افکندن تنگنایهای اقتصادی و معیشتی که درک بسیاری از واقعیتها را برای مردم سخت نموده است و ناکافی بودن کمی و کیفی اقدامات تبیینی گذشته دانست.

واقعیت کنونی به نحوی است که دشمنان پس از ناکامی در سایر حوزهها، تمام ظرفیت فرهنگی و رسانه‌ای خود را علیه انقلاب اسلامی به کار گرفته‌اند و در این وضعیت جهاد تبیین بیش از هر زمانی، لازم و متضمن حفظ انقلاب اسلامی است. بدون تردید جهاد تبیین الزامات اساسی متعددی دارد از جمله تدوین مبانی، اصول و سیاستها، تنظیم مراحل، گامها و تدوین روشها. با توجه به اینکه هنوز پژوهش علمی در این خصوص انجام نشده است و گامها و اصول جهاد تبیین ناشناخته باقی مانده است، این دغدغه وجود دارد که جنگ نرم فرهنگی و گسترده دشمن، لطمات جبران‌ناپذیری به انقلاب و نظام جمهوری اسلامی ایران وارد کند.

بخش اول: تعاریف و مفاهیم

۱- جهاد

واژه «جهاد» از ریشه «ج-ه-د» به معنی کوشش و مبارزه و فعالیت است. «جهاد» به مفهوم عام آن یعنی همراه بودن امری با سختی و به کار بردن نهایت تلاش در جهت تحقق هدف است. جهاد اقسام مختلفی دارد از جمله جهاد فرهنگی، جهاد اقتصادی، جهاد سیاسی، جهاد علمی و مقام معظم رهبری در مورد این واژه می‌فرمایند: «هر تلاش خوب و بجایی، جهاد نیست، جهاد یعنی تلاش برای هدف‌گیری دشمن و در هر زمان باید عرصه جهاد را به درستی تشخیص داد.»^۱ (بیانات در دیدار مداحان اهل بیت علیهم‌السلام، ۱۴۰۰/۱۱/۳)

۲- تبیین

تبیین، روشن کردن حق و حقیقتی است که به صورت عمدی یا ناخودآگاه پوشانده شده است. تبیین به معنای بیان حقایق است، تبیین همچنین به خودی خود صورت نمی‌گیرد و مقتضی فاعلیت و ایفای نقش

۱- بیانات در دیدار مداحان اهل بیت علیهم‌السلام، ۱۴۰۰/۱۱/۰۳

توسط کنشگران و فعالان انسانی است. برای فهم بهتر معنای تبیین، بهتر است به معنای مقابل آن توجه شود؛ آنچه در مقابل تبیین قرار دارد، ابهام، احتجاب و پرده‌افکنی بر روی معنا است. (فارس نیوز، ۱۴۰۰/۷/۱۷) تبیین مجموعه‌ای از گزاره‌هاست که برای این تقریر می‌شود که مجموعه حقایقی که علل، یا پس‌زمینه مفهومی و پیامدهای آن حقایق را روشن می‌کند را توصیف کند.

۳- جهاد تبیین

آنچه از تحلیل معنای جهاد تبیین به دست می‌آید این است که مقام معظم رهبری در این برهه از زمان، یک ضرورت گذار تاریخی تشخیص داده‌اند که برحسب آن، دیگر جایز نیست به روال گذشته در این مسیر، طی طریق کرد و لازم است یک تحول انقلابی و یک جهاد به‌سوی کشف و بیان حقایق در برابر ابهام‌آفرینی و پرده‌افکنی دشمنان بر روی حقایق را عملیاتی کنیم که هم از حیث کمیت و هم از حیث کیفیت، یا به بیان دیگر از لحاظ سرعت، قدرت و دقت عملیاتی با مسیر قبلی متفاوت باشد. (فارس نیوز، ۱۴۰۰/۷/۱۷) جهاد تبیینی یکی از ابعاد گسترده جنگ نرم و شناختی است که همانند جنگ سخت نیازمند سازمان‌دهی و سازمان رزم مشخص است.

جهاد تبیین باید مبتنی بر سخن متین، عاطفه و عواطف انسانی و مبتنی بر نگاه و رویکرد اخلاقی باشد. جهاد تبیین تنها به نخبگان اختصاص ندارد. جهاد تبیین فراگیر است و نباید آن را صرفاً در بعد حاکمیت قلمداد کرد. جهاد در میدان تبیین و افشاگری، به معنی انتشار افکار درست و صحیح و پاسخ به ابهام‌آفرینی‌ها از راه تولید محتوا و ادبیات غنی، عمیق، دقیق و فاخر برای بهره‌برداری در مواجهه با هجمه‌ها و تحریف‌های دشمن می‌باشد. شبکه‌های اجتماعی و پیام‌رسان‌ها بهترین بستر برای جهاد تبیینی است. جهاد تبیین نه تنها به معنی روشنگری از تحولات گذشته و جاری، بلکه به معنی پیش‌بینی مسائل پیش رو و روشنگری از تحولات آینده است.

۴- بصیرت سیاسی

مجموعه اقدامات و فعالیت‌هایی که در راستای افزایش شناخت نسبت به مبانی سیاسی انقلاب، دیدگاه‌های امامین انقلاب، اهداف و راهبردهای نظام و دشمنان و ارتقای نگرش و بینش انقلابی

کارکنان آجا و خانواده‌های آنان صورت می‌پذیرد و هدف آن جلب حمایت، پشتیبانی و مشارکت کارکنان در مسائل انقلاب و نظام اسلامی است.

۵- جنگ شناختی

جنگ شناختی به معنای هدف قرار دادن قوه شناخت عموم مردم و نخبگان جامعه هدف به منظور تغییر هنجارها، ارزش‌ها، باورها، نگرش‌ها و رفتارها از طریق مدیریت ادراک و برداشت آنان است. این نوع جنگ، شکل تکامل یافته‌تر، پیشرفته‌تر، عمیق‌تر و وسیع‌تر جنگ روانی است که مبتنی بر جامعه شبکه‌ای (با زیرساخت رسانه‌های نوین) بوده و با مدیریت ادراک و برداشت انجام می‌گیرد. تغییر نگرش در جامعه هدف، اختلال و خطا در دستگاه محاسبات تصمیم‌گیران، اثربخش نمودن جنگ اطلاعاتی، ایجاد گسست عاطفی- ادراکی بین توده‌ها و نخبگان با حاکمیت و نهایتاً تضعیف و زوال سرمایه اجتماعی، برخی از کار ویژه‌های جنگ شناختی هستند. اهداف راهبردی در جنگ شناختی عبارت است از: برهم زدن نظام مفاهیم و انگاره‌های ذهنی جامعه هدف؛ گسست‌های عاطفی؛ فروپاشی ارزشی؛ واگرایی اجتماعی. در این جنگ از تکنیک‌های گوناگونی چون قرینه‌سازی، تحریک هیجانات و عواطف، برجسته‌سازی/کم‌رنگ‌نمایی، پاره‌حقیقت‌گویی، انسانیت‌زدایی و اهریمن‌سازی و برچسب‌زنی استفاده می‌شود. در جنگ شناختی سلاح موشک به نوعی تبدیل به سلاح رسانه می‌شود، بنابراین همه افراد می‌توانند ابزار و عامل این جنگ باشند چرا که جنگ تفکر و باورهاست. جنگ شناختی از آرایش جدید رسانه‌ای اثر می‌پذیرد و کسانی شناخت و ادراک افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهند که در کنشگری در این حوزه فعال هستند. بر این اساس، دشمنان برای غارت یک جامعه، اول آن جامعه را دچار غفلت می‌کنند، سپس سایر نیات شوم خود را عملی می‌سازند. پس برعکس جنگ روانی و نرم که مغز انسان‌ها میدان نبرد دشمنان است، در جنگ شناختی دشمنان «مغز» را به عنوان قوه پردازش حذف کرده‌اند و مخاطب آن‌ها به طور مستقیم از طریق «دیدن و شنیدن و بدون پردازش فکری» وادار به عمل می‌شود. بدین معنا که در جنگ شناختی، هدف این است که نه تنها آنچه مردم فکر می‌کنند، بلکه نحوه فکر و عمل آن‌ها نیز دچار تغییر و تحول گردد.

۶- تحریف

واژه «تحریف» مصدر باب تفعیل از کلمه «حرف» به معنای «کنار و جانب یک شی» گرفته شده و در لغت به معنای «گردانیدن»، «کژکردن»، «تبدیل و تغییر دادن کلام از وضع و طرز و حالت اصلی»، «بعضی از حروف یک کلمه را عوض کردن» آمده است. (معین، ۱۳۸۴، ج ۱: ۴۲۹) اگر کلمه‌ای از معنای اصلی خود تغییر داده شده و در غیر معنای واقعی‌اش به کار برده شود، این عمل نوعی تحریف است.

واژه تحریف در قرآن کریم هم آمده که در آن به کتب پیشین یعنی تورات و انجیل به عنوان کتاب‌هایی که خداوند بر پیامبرش نازل کرده اشاره شده و در عین حال بر این نکته نیز تأکید شده که این کتاب‌ها تحریف شده‌اند. در سوره بقره، آیه ۷۵ درباره یهودیان آمده که گروهی از آنان کلام خدا را می‌شنوند و به‌رغم آنکه می‌فهمند، تحریفش می‌کنند. آیه ۷۹ همین سوره آیه ۷۸ سوره آل عمران، نیز ناظر به این معناست که کسانی کتابی را به دست خود می‌نویسند، اما می‌گویند این کتاب از جانب خداست. یا اینکه آیه ۴۶ سوره نساء به موضوع تحریف اشاره دارد، چنانکه می‌فرماید: «گروهی از یهود کلمات (خدا) را از جای خود تغییر داده و گویند: (فرمان خدا را) شنیدیم و (از آن) سرپیچیدیم و (به جسارت گویند) بشنو که (کاش) ناشنوا باشی؛ و گویند ما را رعایت کن و گفتار ایشان زبان‌بازی و طعنه و تمسخر به دین است.»^۱ که این نوع تحریف، شایع‌ترین نوع تحریف در بین انواع تحریف می‌باشد.

یا در آیه دیگری می‌فرماید: «و از مردم کسی هست که خدا را به زبان و به ظاهر می‌پرستد (نه از باطن و حقیقت) از این‌رو، هرگاه خیر و نعمتی به او رسد اطمینان خاطر پیدا کند و اگر آزمونی (از شر و فقر و آفتی) به او رسد (از دین خدا) رو بگرداند.»^۲ (حج/۱۱) لذا با نگاهی به آیات شریفه قرآن پیرامون تحریف پی می‌بریم که مراد از تحریف، القای شبهات باطل و احتمالات فاسد و برگرداندن لفظ از معنای صحیح آن به معنای باطل با حيله‌های لفظی است. در حوزه سیاسی نیز، تحریف به معنای قلب واقعیت‌های موجود و واژگونه نشان دادن حقایق به عنوان یکی از ابزارهای عملیات روانی به‌منظور رسیدن به اهداف مورد نظر است. در حقیقت شکل‌گیری جریان تحریف، نتیجه شکست دشمن در سایر حوزه‌های نبرد از

^۱ - «مِنَ الَّذِينَ هَازُوا يُخَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمِعْ غَيْرَ مُسْمِعٍ وَزَاعِنَا لَيَّا بِأَلْسِنَتِهِمْ وَطَعْنَا فِي الدِّينِ»

^۲ - «وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَغْتَبِ اللَّهُ عَلَى خُرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ»

جمله در حوزه تطمیع، تهدید و اعمال تحریم‌های ظالمانه و فشار حداکثری علیه ملت ایران است. این جریان به دنبال آن است تا با تحریف، واژگونه نشان دادن و قلب واقعیات، افکار عمومی و مردم را نسبت به نظام اسلامی بدبین کرده تا اگر بتواند مردم را در مقابل نظام اسلامی قرار دهد.

۷- سرمایه اجتماعی

امروزه در کنار سرمایه‌های انسانی و اقتصادی، سرمایه اجتماعی نیز مورد توجه قرار گرفته است. سرمایه اجتماعی یا بعد معنوی یک اجتماع، میراثی تاریخی است که از طریق تشویق افراد به «همکاری» و «مشارکت» در تعاملات اجتماعی، قادر است به حل میزان بیشتری از معضلات موجود در آن اجتماع، فائق آید و حرکت به سوی رشد و توسعه شتابان اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و ... را امکان‌پذیر سازد. در واقع، سرمایه اجتماعی را می‌توان در کنار سرمایه‌های اقتصادی و انسانی، بخشی از ثروت ملی به حساب آورد که بستر مناسبی برای بهره‌برداری از سرمایه انسانی و فیزیکی (مادی) و راهی برای نیل به موفقیت قلمداد می‌شود. بدون سرمایه اجتماعی، هیچ اجتماعی به هیچ سرمایه‌ای نمی‌رسد، به طوری که بسیاری از گروه‌ها، سازمان‌ها و جوامع انسانی، بدون سرمایه اقتصادی و صرفاً با تکیه بر سرمایه انسانی و اجتماعی توانسته‌اند به موفقیت دست یابند، اما هیچ مجموعه انسانی بدون سرمایه اجتماعی نمی‌تواند اقدامات مفید و هدفمندی انجام دهد. از سوی دیگر، سرمایه اجتماعی به زندگی فرد معنی و مفهوم می‌بخشد و زندگی را ساده‌تر و لذت‌بخش‌تر می‌کند. پس به‌طور کلی می‌توان گفت هر چه سرمایه اجتماعی ملتی بیشتر باشد، آن ملت خوشبخت‌تر و ثروتمندتر خواهد بود. (حق‌شناس، ۱۳۸۴: ۳۹)

به‌طور کلی سرمایه اجتماعی، عبارت است از یک ظرفیت (جوهر اجتماعی) که هماهنگی و همکاری را در جامعه و گروه، تسهیل می‌کند. در واقع، می‌توان سرمایه اجتماعی را یک مفهوم مرکب که دارای سه بعد ساختار، محتوا و کارکرد است، تلقی نمود که ساختار اجتماعی آن، همان شبکه ارتباطات اجتماعی است و محتوای آن، عبارت از اعتماد و هنجارهای اجتماعی است و کارکرد آن نیز همان عمل متقابل اجتماعی است.

۱- جهاد تبیین چیست؟

مفهوم «جهاد تبیین» مفهومی مرکب است. می‌توان گفت در ترکیب «جهاد تبیین» مفهوم جهاد رابطه‌منابه «جنس» تلقی کرد که مفهومی عام است و مفهوم تبیین رابطه‌منابه «فصل» آن دانست که کارکرد تخصصی دارد؛ بنابراین، مقام معظم رهبری درباره حرکتی در حوزه تبیین سخن می‌گویند که عادی و معمولی نیست؛ بلکه تحول و تغییری جهادی و بنیادی است که تمایز مشخصی با حرکت‌های پیشین دارد، یعنی هم از حیث کمیت و مقدار و هم از لحاظ کیفیت و شیوه‌های انجام، باید با کنش‌های سابق متفاوت باشد. تبیین به معنای بیان حقایق و ایفای نقش توسط کنشگران و فعالان انسانی است. برای فهم بهتر معنای تبیین، بهتر است به معنای مقابل آن توجه شود؛ آنچه در مقابل تبیین قرار دارد، ابهام، احتجاب و پرده افکنی بر روی معنا است، بنابراین، آنچه از تحلیل معنای جهاد تبیین به دست می‌آید این است که دیگر جایز نیست به روال گذشته در این مسیر، طی طریق کرد و لازم است یک تحول انقلابی و یک جهاد به سوی کشف و بیان حقایق در برابر ابهام‌آفرینی و پرده افکنی دشمنان بر روی حقایق را عملیاتی کنیم که هم از حیث کمیت و هم از حیث کیفیت، یا به بیان دیگر از لحاظ سرعت، قدرت و دقت عملیاتی، با مسیر قبلی متفاوت باشد.

در این معنا مسئله مهم این است که چه چیز می‌بایست تبیین شود؟ موضوعات و اولویت‌های نیازمند جهاد تبیین را می‌توان در موارد زیر بیان کرد:

الف- موضوعات نیازمند تبیین: ۱- منظومه فکری امامین انقلاب حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) با محوریت مسائلی چون؛ اصل ولایت فقیه، ضرورت تأسیس حکومت، نفی سکولاریسم، عدالت، استقلال، آزادی، سیاست خارجی و بین‌المللی و... ۲- آرمان‌ها، اهداف و مسائل مهم انقلاب اسلامی با محوریت مسائلی چون: آرمان‌ها و اصول انقلاب اسلامی، اجرای قوانین الهی، امتزاج دین و سیاست، نظریه حاکمیت دین (مبتنی بر نظریه ولایت فقیه)، نقش مردم در حکومت، مبارزه با ظلم و استکبار، روحیه شهادت و شهامت، خودباوری و مقابله در برابر استکبار، امت‌گرایی، آزادی، عدالت، استقلال (سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، دفاعی، امنیتی)، قاعده نفی سبیل و نفی نظام سلطه، حمایت از

19

عملیات نظامی به دلیل پرهزینه بودن، خسارات اقتصادی و زیربنایی گزینه مورد ترجیح بسیاری از دولت‌ها نیست، به جای آن، روش‌های نرم بدون تحمیل هزینه‌های هنگفت، قابلیت تأثیرگذاری بیشتری دارند. از آنجا که در جنگ شناختی اندیشه، بینش، عقل و قلب و در نهایت رفتار شهروندان کشور مخاطب به منظور تضعیف روحیه و شکستن اراده آن‌ها هدف قرار می‌گیرد، لذا شناسایی آن دشوارتر و مقابله با آن با پیچیدگی‌های بیشتری همراه است. بهره‌گیری از ضعف‌های اقتصادی و اختلافات درونی، دامن زدن به نافرمانی‌های مدنی، تأسیس شبکه‌های رادیو و تلویزیونی برای مخاطبین ایرانی، حمایت از مخالفان ایران، تسهیل فعالیت نهادهای غیردولتی و... بخشی از جنگ شناختی دشمن است.

ج- ناکافی بودن کمی و کیفی اقدامات تبیینی گذشته: از دیگر دلایل و ضرورت‌های طرح موضوع جهاد تبیین، ناکافی بودن اقدامات تبیینی هم از نظر کمی و هم از نظر کیفی در گذشته است. به نظر می‌رسد اگر جهاد تبیین در گذشته وجود داشته، نتوانسته جنگ شناختی دشمن را خنثی و بی‌اثر کند. این موضوع دلایل مختلفی می‌تواند داشته باشد، شاید اقدامات تبیینی گذشته کارآمد نبوده، شاید روش آن سنتی بوده و به روز نبوده است؛ بنابراین در این زمینه لازم است جریان انقلابی و جبهه انقلاب در موضوع تبیین بازمینی و بازنگری در حرکت گذشته خود انجام داده و با استفاده از روش‌های جدید در قالب‌های متنوع و به روز به مسئله جهاد تبیین ورودی جدی چه از نظر کمی و کیفی داشته باشد.

د- تمرکز دشمن بر تحریف واقعیت‌های مرتبط با ایران: تبیین در مقابل تحریف قرار دارد و به‌طور منطقی، وقتی از ضرورت تبیین سخن گفته می‌شود، به دلیل وجود تلاش‌های سازمان‌یافته وسیع برای تحریف واقعیت‌های مرتبط با ایران است. در تداوم تحول راهبردها و شیوه‌های مواجهه نظام سلطه با انقلاب اسلامی، در کنار فشارهای همه‌جانبه و فلج‌کننده اقتصادی (تحریم)، در حوزه روانی- رسانه‌ای نیز دشمن با محوریت جریان تحریف تلاش می‌کند تا با تخریب ایدئولوژی، ساختارها، رفتارها، سیاست‌ها و کارگزاران نظام، در ذهنیت عامه مردم ایران از آن‌ها اعتبارزدایی کرده و باعث شکل‌گیری بحران مشروعیت برای نظام شود. شیوه نبرد در این نوع جنگ، وارونه نشان دادن، تحریف، بزرگ‌نمایی ضعف‌ها، نادیده گرفتن قوت‌های نظام و کشور و شیوه‌هایی از این قبیل است؛ بنابراین، جهاد تبیین ضرورت دارد تا بر اساس آن، نقشه دشمن برای تحریف که نتیجه آن، تغییر محاسبات توده‌های مردم،

نخبگان و مسئولان کشور است، خنثی شود. از این‌رو، جهاد تبیین معطوف به روشنگری و بصیرت‌افزایی در مقابل تهدیدات دشمن به‌ویژه در بعد رسانه‌ای - تبلیغاتی آن است.

۳- جهاد تبیین چگونه انجام می‌گیرد؟

یکی از مهم‌ترین عناصر در جهاد تبیین، اتخاذ بهترین راهکار و روش متناسب با مخاطب و شرایط زمانی و مکانی است. مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) با تأکید بر اهمیت فضای مجازی برای تنویر افکار عمومی، اهمیت فضای حقیقی و ارتباط شفاهی یا مکتوب را در موارد متعددی گوشزد فرموده‌اند که این مسئله نشان از اهمیت هر دو فضا در بحث جهاد تبیین دارد؛ بنابراین جهاد تبیین دامنه وسیعی دارد و برای تحقق آن از روش‌های زیادی می‌توان استفاده کرد. در یک تقسیم‌بندی کلی، شیوه‌های جهاد تبیین را می‌توان به دو دسته حضوری و غیرحضوری تقسیم‌بندی کرد:

الف - روش‌های حضوری: در این شیوه، فرد تبیین‌گر به صورت مستقیم با مخاطب ارتباط برقرار می‌کند و هیچ مانعی بین فرد تبیین‌گر و مخاطب وجود ندارد. استفاده از روش‌هایی مانند گفتگوی چهره به چهره، تشکیل حلقه‌های تبیینی، همایش‌ها و کنگره‌ها، برگزاری کلاس‌های درسی، برگزاری جلسات پرسش و پاسخ، برگزاری جلسات سخنرانی و منبر و ... برخی از روش‌های حضوری در عرصه جهاد تبیین محسوب می‌شوند. مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در زمینه تشکیل جلسات و اجتماعات برای تبیین مسائل فرمودند: «یکی از کارهای لازم، تشکیل جلسات فکری وسیعی است که مجموعه دانشجویی همراه مجموعه حوزوی با برنامه‌ریزی خوب می‌تواند به وجود بیاورد تا بنشینند درباره مسائل گوناگون فکر کنند»^۱ ایشان همچنین فرمودند: «حضور جسمی - یا به قول شماها حضور فیزیکی - هم گاهی لازم است، اجتماعات لازم است، اجتماعات هیچ اشکالی ندارد، البته قانونی باشد»^۲

در بین روش‌های بالا، هیچ روشی بهتر از گفتگوی رودررو و چهره به چهره نیست، چنانکه رهبر معظم انقلاب نیز در زمینه تأثیر این روش فرمودند: «هیچ چیز جای این گفتگوی رودررو و چهره به چهره را نمی‌گیرد، همانی که سنت قدیمی روحانیون ما بوده که بنشینند روی منبر، با مردم چهره به چهره حرف

۱- بیانات در دیدار دانشجویان سراسر کشور، ۱۳۸۷/۷/۷

۲- بیانات در دیدار دانشجویان، ۱۳۹۱/۵/۱۶

بزنند.^۱ بنابراین گفتگوی چهره به چهره، حلقه‌های تبیینی و جلسات پرسش و پاسخ به نظر می‌رسد مؤثرتر از دیگر روش‌ها واقع گردند.

ب- روش غیرحضور: در این نوع روش، پیام تبیینی عناصر تبیین‌گر از روش غیرمستقیم مخاطب می‌رسد. گاهی یک فیلم، عکس یا شعر به صورت غیرمستقیم می‌تواند در تبیین یک مفهوم یا دستاورد بسیار تأثیرگذار باشد. مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در خصوص استفاده از روش غیرمستقیم در مسئله جهاد تبیین فرمودند: «گاهی در فیلم‌ها نقش‌های استطرادی یا حاشیه‌ای تأثیرات خیلی زیادی می‌بخشد و مثلاً در یک مجموعه تلویزیونی، یک زن دارای شخصیت جذاب و مثبت، حجاب خود را رعایت می‌کند و مراقب حجاب خود است، این نقش فرعی و حاشیه‌ای است، اما خیلی تأثیر می‌گذارد.»^۲ در حوزه‌های مختلفی می‌توان به جهاد تبیین به روش غیرمستقیم و غیرحضور پردها که برخی از آن‌ها به شرح زیر است:

۱- در حوزه فرهنگ و هنر: در این حوزه با استفاده از ابزارهایی مانند شعر، تدوین کتاب، تهیه مجلات، فیلم و مستندهای سینمایی، تهیه سرود و نمایشنامه، برگزاری یادمان‌ها، نمایشگاه‌ها، اجرای موسیقی و مداحی، چاپ پوستر، بنر و بروشور، چاپ کتاب، نشریات و ... به جهاد تبیین به روش غیرحضور پردها؛ بنابراین یکی از راه‌های انتقال مفاهیم، موضوع‌ها و دستاوردهایی که بایستی تبیین گردند، هنر فاخر است که بسیار تأثیرگذار است. رهبر معظم انقلاب در زمینه استفاده از هنر در جهاد تبیین می‌فرمایند: «هنر، بهترین وسیله برای انعکاس همین مفاهیم و همین مسائل است. متأسفانه دشمنان اسلام و ایران و شرف و عزت ما، از هنر هم سوءاستفاده کردند، هنوز هم دارند می‌کنند... اگر انقلاب و جامعه اسلامی از هنر فاخر و برجسته برخوردار نباشد، نخواهد توانست مکنونات قلبی خود را به مخاطبانانش برساند و با آن‌ها ارتباط برقرار کند.» (بیانات در دیدار خانواده‌های شهدا و جانبازان و دانشجویان دانشگاه هنر، ۱۳۷۰/۸/۱)

۱- همان

۲- بیانات در دیدار مدیران صداوسیما، ۱۳۸۱/۱۱/۱۵

«جهاد تبیین» یک فریضه است. جهاد تبیین «یک فریضه‌ی قطعی و یک فریضه‌ی فوری است و هر کسی که می‌تواند [باید اقدام کند]؛ و حالا عرض خواهیم کرد که مسئولین در این زمینه بیشتر موظفند.»^۱

۲- جهاد تبیین حرکتی علیه هجمه‌های دشمن و خنثی‌کننده اقدامات آن است؛ از جمله محورهایی که در بیانات فرماندهی معظم کل قوا پیرامون جهاد تبیین بیان شده، اقدام علیه حرکت دشمن برای تضعیف باورهای ارزشی در جامعه است. معظم‌له در همین خصوص می‌فرمایند: «خب حالا چه کار کنیم در مقابل این حرکت دشمن؟ جهاد تبیین»^۲

جهاد تبیین دارای هدف مشخصی است که آن هدف مقابله با دشمن است. نمی‌توان در این مقوله مهم اهداف مختلف و موازی را تدوین کرد، بلکه باید بر هدفی مشخص تأکید و تلاش کرد تا بتوان زمینه تحقق آن را فراهم کرد. «گفتیم جهاد تبیین؛ خب پس بنابراین قوام هیئت به جهاد است؛ جهاد یعنی چه؟ جهاد یعنی تلاش در مقابله‌ی با دشمن؛ هر تلاشی جهاد نیست. خیلی‌ها تلاش می‌کنند، تلاش‌های علمی زیادی می‌کنند، تلاش‌های اقتصادی می‌کنند که خوب و به‌جا است، اما جهاد نیست. جهاد یعنی تلاشی که هدف‌گیری در مقابل دشمن در آن وجود داشته باشد؛ این جهاد است.»^۳

نکته دیگری که در بیانات مقام معظم رهبری در خصوص جهاد تبیین می‌توان استنباط کرد این است که جهاد تبیین بهترین راه برای خنثی کردن توطئه‌های دشمن برای تحریف واقعیات است. «شما جوانان عزیز و دانشجویان عزیز که به معنای واقعی کلمه میوه‌ی دل‌م‌ت و امید آینده‌ی این کشورید، به مسئله‌ی «تبیین» اهمیت بدهید. خیلی از حقایق هست که باید تبیین بشود. در قبال این حرکت گمراه‌کننده‌ای که از صد طرف به سمت ملت ایران سرازیر است و تأثیرگذاری بر افکار عمومی که یکی از هدف‌های بزرگ دشمنان ایران و اسلام و انقلاب اسلامی است و دچار ابهام نگه‌داشتن افکار و رها کردن اذهان مردم و به‌خصوص جوان‌ها، «حرکت تبیین» خنثی‌کننده‌ی این توطئه‌ی دشمن و این

۱- بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی و پدافند هوایی ارتش، ۱۴۰۰/۱۱/۱۹

۲- بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۴۰۰/۱۲/۱۹

۳- بیانات در دیدار مداحان اهل‌بیت علیهم‌السلام، ۱۴۰۰/۱۱/۳

حرکت دشمن است.^۱ «شما روایت کنید حقایق جامعه‌ی خودتان و کشور خودتان و انقلابتان را. شما اگر روایت نکنید، دشمن روایت می‌کند؛ شما اگر انقلاب را روایت نکنید، دشمن روایت می‌کند؛ شما اگر حادثه‌ی دفاع مقدس را روایت نکنید، دشمن روایت می‌کند، هر جور دلش می‌خواهد؛ توجیه می‌کند، دروغ می‌گوید [آن‌هم] ۱۸۰ درجه خلاف واقع؛ جای ظالم و مظلوم را عوض می‌کند. شما اگر حادثه‌ی تسخیر لانه‌ی جاسوسی را روایت نکنید - که متأسفانه نکردیم - دشمن روایت می‌کند و کرده؛ دشمن روایت کرده، با روایت‌های دروغ. این کاری است که ما باید انجام بدهیم.»^۲

۳- مخالفت با صرف هزینه بالا برای جهاد تبیین: در گفتمان رهبری، جهاد تبیین امری خودجوش و مردمی است و نباید با صرف هزینه از بیت‌المال آن را امری حکومتی جلوه داد. «خب حالا در زمینه‌ی جهاد تبیین ما صحبت‌های متعددی کرده‌ایم؛ من چند نکته را در این زمینه امروز عرض می‌کنم که شاید قبلاً این‌ها را عرض نکردم: یک نکته که زودتر از همه باید این را عرض بکنم، این است که شنیدم در مجلس یک بودجه‌ی سنگینی برای جهاد تبیین در نظر گرفته‌اند؛ بنده خیلی سازگار نیستم با این‌جور سبک در برخورد. ما سال‌ها است که با دستگاه‌ها و با بودجه‌ها و با این‌ها مواجهیم دیگر. تجربه‌ی بنده می‌گوید که بودجه‌های بی‌نام و نشانی از این قبیل غالباً هدر می‌رود و به نتیجه نمی‌رسد.»^۳

۴- توجه به شیوه‌های جدید در جهاد تبیین: بخش دیگری از بیانات مقام معظم رهبری در جهاد تبیین، به شیوه و نحوه طرح این قسم از جهاد مرتبط است. معظم‌له انتظار دارند که جهاد تبیین بر اساس شیوه‌ها و ابزارهای نوین بیان شود. «در جنگ‌های سخت با سلاح‌های قدیمی دیگر نمی‌شود جنگید. امروز با شمشیر و با نیزه و با این چیزها، نمی‌شود به جنگ توپ و موشک و مانند این‌ها رفت. در جهاد تبیین هم همین‌جور است؛ با شیوه‌های قدیمی [نمی‌شود کار کرد]... لکن از لحاظ ابزارهای گوناگون بایستی به‌روز حرکت کرد... سلاح تبیین یک بخش نرم‌افزاری مهمی دارد؛ در اینجا بایستی نوآوری صورت بگیرد، بایستی سخن نو گفته بشود و شیوه‌ی نو در بیان ذکر بشود.»^۴ مقام معظم رهبری

۱- بیانات در پایان مراسم عزاداری اربعین حسینی، ۱۴۰۰/۷/۵

۲- (بیانات در دیدار پرستاران و خانواده شهدای سلامت، ۱۴۰۰/۹/۲۱)

۳- بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۴۰۰/۱۲/۱۹

۴- بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۴۰۰/۱۲/۱۹

همچنین در دیدار ائمه جمعه سراسر کشور، ۱۴۰۱/۵/۵ فرمودند: «هنر بزرگ خطیب جمعه این است که بتواند مفاهیم معرفتی و مفاهیم انقلابی را متناسب با نیازهای روز بازتولید کند.»

۵- توجه به مفاهیم عالی اسلامی در جهاد تبیین: از جمله ارکان مهم در مقوله و زمینه‌یابی جهاد تبیین، توجه به مفاهیم اسلامی است. «به نظر من امروز آن چیزی که می‌تواند به بهترین وجهی به صورت یک سلاح مؤثری عمل کند، تبیین مفاهیم عالی اسلامی است در زمینه‌های مختلف. ما در زمینه‌ی مسائل معرفتی، مسائل معارفی، حرف‌های نگفته زیاد داریم؛ حرف‌های قابل گفتنی که برای دنیا جذاب و شیرین است، زیاد داریم. در زمینه‌ی مسائل مربوط به سبک زندگی اسلامی، ما خیلی حرف نگفته داریم.»^۱ مشخص شدن راه پیشرفت از بیراهه‌ها: در مقوله جهاد تبیین باید مسیر اصلی از آنچه غیر از آن است مشخص شود تا اهداف نمایان و دست یافتنی باشد. «بایستی در جهاد تبیین، راه پیشرفت و تعالی مادی ملت از بیراهه‌ها و کج‌راهه‌ها جدا بشود؛ یکی از مسائل مهم این است.»^۲

۷- انجام صحیح جهاد تبیین: جهاد تبیین امری مهم و در شرایط کنونی و با توجه به شدت هجمه‌های دشمن، مقوله‌ای حساس است از این‌رو باید آن را به نحوی صحیح انجام داد. «بدانیم که اگر جهاد تبیین به‌درستی صورت نگیرد، دنیامداران حتی دین را هم وسیله‌ی هوسرانی و شهوت‌رانی خودشان قرار خواهند داد؛ یعنی اگر من و شما کارمان را درست انجام ندهیم، آنکه برایش صرفاً دنیا مطرح است - دنیای شخص خودش، یعنی هوس‌های خودش، آرزوهای خودش، خواسته‌های شخصی خودش - حتی دین را هم در خدمت خواهد گرفت.»^۳

۸- در نظر داشتن اهمیت شرایط زمانی در جهاد تبیین: در مقوله جهاد تبیین ضرورت زمانی و اینکه این مقوله در موعد زمانی خود انجام گیرد دارای اهمیت است. «مطلبی که من بیشتر می‌خواهم روی آن تکیه بکنم و توجه شما و دیگرانی که این صحبت را می‌شنوند جلب کنم، «جهاد تبیین» است که من این را مکرر تکرار کرده‌ام من می‌خواهم بگویم آن روز که این حرکت تاریخی نوزدهم بهمن در برابر امام انجام گرفت، اگر آن عکسی که از این واقعه منتشر شد منتشر نمی‌شد، یعنی این کار تبیینی اگر انجام

۱- همان

۲- همان

۳- بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۴۰۰/۱۲/۱۹

نمی‌گرفت، این حادثه نه این‌جور ماندگار می‌شد، نه اثرگذار می‌شد؛ یک حادثه‌ای بود مثل حوادث فراوان دیگری که اتفاق می‌افتد و فراموش می‌شود.^۱ ایشان همچنین در بیانی دیگر فرمودند: «هنر بزرگ خطیب جمعه این باشد که مفاهیم معرفتی و انقلابی همچون مسئله بسیار مهم عدالت، استقلال، حمایت از مستضعفین و پیروی از شریعت را متناسب با نیازهای روز و با ادبیات جدید بازتولید کند.»^۲

۹- رعایت اصول اخلاقی در جهاد تبیین: بحث مهم دیگری که در جهاد تبیین باید مورد توجه قرار گیرد، رعایت موازین اخلاقی است زیرا در صورت عدم رعایت موارد مذکور، حرف حق نیز اثرگذار نیست و حتی ممکن است نتیجه عکس بدهد. از این‌رو مقام معظم رهبری فرمودند: «البته اصل قطعی در قضیه جهاد تبیین و بازگویی حقایق، استفاده از شیوه‌های اخلاقی و بیان مسائل همراه با منطق، متانت، عقلانیت کامل و استفاده از عواطف انسانیو پرهیز از دشنام، تهمت، دروغ و فریبکاری در مواجهه با افکار عمومی است.»^۳

ب- اصول کلی جهاد تبیین

اصول به معنی شریعات، کلیات، مبادی، بنیادها، ریشه‌ها، پایه‌ها و متضاد فروع است. برای تأثیر عمیق جهاد تبیین بر روی مخاطبین می‌بایست اصول و کلیاتی مدنظر تبیین‌گران قرار گیرد که شامل موارد زیر است:

۱- اصل محوریت دیدگاه‌های مقام معظم رهبری: مهم‌ترین اصل اساسی در جهاد تبیین حرکت در راستای سیاست‌های کلان و کلی جمهوری اسلامی ایران با محوریت دیدگاه‌های مقام معظم رهبری است. متن و محتوای بیان شده به‌منظور و در راستای جهاد تبیین می‌بایست برگرفته از سیاست‌های کلان نظام و هم‌راستا با دیدگاه‌های رهبر معظم انقلاب باشد. به این منظور بیان صحیح، مداوم و اصولی ارزش‌ها می‌بایست همواره در دستور کار قرار گیرد؛ زیرا اگر ملت و مردمی در اصول و ارزش‌ها دچار انشقاق باشند در تشخیص منافع ملی دچار شکاف و دودستگی خواهند شد و به‌تبع آن در راهبردها و

۱- بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی و پدافند هوایی ارتش، ۱۴۰۰/۱۱/۱۹

۲- بیانات در دیدار ائمه جماعات سراسر کشور، ۱۴۰۱/۵/۵

۳- مراسم عزاداری اربعین حسینی با حضور رهبر انقلاب، ۱۴۰۰/۷/۵

همچنین تاکتیک‌ها نیز این دوگانگی بیشتر نمایان خواهد شد. پس مهم‌ترین اصل در جهاد تبیین بیان ارزش‌های اساسی جمهوری اسلامی ایران و دیدگاه‌های مقام معظم رهبری است تا در تشخیص منافع ملی و سپس راهبردها و راهکنش‌ها شکاف و دودستگی در جامعه هویدا نگردد.

۲- اصل وفاداری: مطالب و محتوی جهاد تبیین و جهادگران این عرصه می‌بایست به اصل نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران وفادار بوده و تلاش خود را در راستای دستیابی نظام به اهداف معطوف نمایند. مقام معظم رهبری در سخنرانی تلویزیونی به مناسبت عید مبعث می‌فرماید: «ما باید بدانیم با این بار سنگین امانتی که انقلاب اسلامی بر دوش ما، بر دوش ملت ایران گذاشته و راه سعادت که جلوی آن‌ها باز کرده، ما وظایفی داریم؛ از جمله این وظایف، همین تواصی به حق و به صبر و شناخت دشمن و ایستادگی در مقابل دشمنو تسلیم نشدن در مقابل دشمن و اعتماد نکردن به این دشمن غدار است.»^۱

۳- اصل نوآوری و خلاقیت در جهاد تبیین: استفاده از روش‌های نوآورانه و خلاقانه بهتر می‌تواند بر روی مخاطب تأثیر مثبت گذاشته و با جنگ نرم دشمن مقابله کند. مقام معظم رهبری می‌فرماید: «در عرصه جهاد تبیین توجه به نیازهای روز و نوآوری در ادبیات و روش‌ها به گونه‌ای که بر جان و دل مخاطبان بنشیند»^۲ همچنین می‌فرماید: «از شرایط لازم است و باید از ظرفیت هنر، مانند مداحی و شعر بهره برد؛ اهداف انقلاب را با دید روشن، با فکر باز، با اندیشه‌ی عمیق، در شعر بگنجانید و آن را با صدای خوش، با لحن خوش، با شیوه‌های هنری در جلسه مداحی القا کنید.»^۳

۴- اصل وحدت: یکی دیگر از اصول و سیاست‌های جهاد تبیین پرهیز از ایجاد اختلاف و دودستگی است. مقام معظم رهبری در این خصوص می‌فرماید: «اصل قطعی در این باب این است که بایستی از شیوه اخلاقی در این کار پیروی کرد.» ایشان در ادامه می‌فرمایند: «جوان‌های ما امروز بحمدالله مجهزند؛ مجهز به فکر، مجهز به عقلانیت، مجهز به آگاهی‌های فراوانو می‌توانند در این زمینه‌ها خیلی تلاش کنند. خودتان را آماده کنید، این تجهیزات را در خودتان افزایش بدهید.»^۴ معظم‌له همچنین در سال ۹۵

۱-بیانات در سخنرانی تلویزیونی به مناسبت عید سعید مبعث، ۱۳۹۹/۱۲/۲۱

۲-همان

۳-بیانات در دیدار مداحان اهل بیت علیهم‌السلام، ۱۳۹۷/۱۲/۷

۴-بیانات در پایان مراسم اربعین حسینی، ۱۴۰۰/۷/۵

19

۸- اصل شفافیت: شفافیت در تأثیرگذاری جهاد تبیین نقش بارز و ویژه‌ای دارد. مخاطب اگر این‌گونه برداشت نماید که شفافیت کافی وجود ندارد، خود به مهره‌ای برای دشمن تبدیل خواهد شد. در این خصوص انجام چندین اقدام لازم است: در جهاد تبیین از غیرخودی دانستن مخاطب پرهیز شود؛ از پوشیده داشتن برخی آمارها و مطالب که در فضای مجازی به کرات منتشر شده پرهیز شود؛ جهادگر در بیان مطالب از شفافیت کافی برخوردار باشد و پیش از آنکه رسانه‌های دشمن به منبع دریافت خبر مخاطبین تبدیل شوند، بتواند اخبار، تحلیل و خوانش درست و صحیح را در اختیار مخاطبین قرار دهد. مقام معظم رهبری در این خصوص در سال ۱۳۹۷ و در درس خارج فقه می‌فرمایند: «مسئولان جز در موارد نظامی، امنیتی و اموری که با دشمن مقابله داریم، باید شفاف باشند و هیچ رازی را از مردم پنهان نکنند.»^۱

۵- آثار و پیامدهای جهاد تبیین در چیست؟

جهاد تبیین تبعات و پیامدهای مختلفی دارد برخی که از آن‌ها به شرح زیر است:

الف- امیدوارسازی: از مهم‌ترین حربه‌های دشمن در جنگ شناختی، ناامید کردن مردم از طریق تحریف واقعیات، پیشرفت‌ها و دستاوردهای کشور و نظام است. جهاد تبیین در واقع خنثی‌کننده جریان تحریف و نمایان کننده واقعیات کشور بوده و موجب امیدوارسازی مردم و خصوصاً قشر جوان به آینده کشور خواهد شد.

ب- خوشبین‌سازی: جهاد تبیین با برملا ساختن تحریف‌ها و دروغ‌های دشمنان و بیان صحیح تصویرسازی نادرست دشمنان از واقعیات‌های کشور و نظام جمهوری اسلامی، سبب می‌شود مردم در زمینه‌های زیر خوش‌بین شده و از انگیزه و روحیه بالاتری برخوردار گردند.

۱-بیانات در دیدار خانواده شهدای مدافع حرم، ۱۳۹۷/۷/۳۰

۱- نسبت به سیاست‌های نظام: دشمن از طریق جنگ شناختی، به دنبال ناکارآمد نشان نظام سیاسی کشور و به تبع سیاست‌های آن است. با جهاد تبیین و بیان ابعاد مثبت و کارآمدی نظام دینی و نیز سیاست‌های آن زمینه خوش‌بین‌سازی مردم بیشتر خواهد شد.

۲- نسبت به مسئولین نظام: دشمن درصدد است تا همه مسئولین نظام سیاسی را افرادی ناکارآمد و فاقد صلاحیت نشان دهد. جهاد تبیین منجر به تبیین درست و چهره واقعی بسیاری از مدیران نظام که انسان‌های لایق و کارآمد و دلسوزی هستند خواهد شد.

۳- نسبت به آینده نظام: از دیگر ابعاد جنگ شناختی دشمن، ناامید کردن مردم از آینده نظام و تیره‌وتار نشان آینده است. با تبیین ظرفیت‌ها، توانایی‌ها و راهبردهای آینده چشم‌انداز آینده انقلاب اسلامی روشن شده و این امر زمینه امیدوارسازی کارکنان نسبت به آینده نظام و انقلاب اسلامی را فراهم خواهد کرد.

ج- **تقویت و حمایت مردم از نظام:** وقتی با کمک جهاد تبیین زمینه خوش‌بینی مردم نسبت به سیاست‌ها، مسئولین و نیز آینده نظام فراهم شد، طبعاً اعتماد و امیدواری آحاد مردم به نظام اسلامی با کمک جهاد تبیین ارتقاء یافته و این امر، تقویت حمایت و پشتیبانی آنان از نظام را در پی خواهد داشت.

د- **بی‌اعتمادی به غرب و دشمن:** جهاد تبیین ضمن بیان صحیح رویکردها و توطئه‌های دشمنان این سرزمین و نیز نظام اسلامی در گذشته و حال و حتی برای آینده، زمینه رو کردن دست‌ان‌ها را در حوزه‌های مختلف فراهم ساخته و باعث خواهد شد اهداف و نیت شوم آنان برملا شده و بی‌اعتمادی آنان به دشمنان فراهم شود. با برملا شدن دست دشمنان، همبستگی میان مردم و نظام برای دفاع از ارزش‌ها تقویت خواهد شد و این مسئله می‌تواند به تأمین امنیت پایدار منجر شود.

نتیجه گیری

در مجموع پس از مطالعه و تحلیل محتوای اسناد بالادستی مرتبط با جهاد تبیین ازجمله تدابیر و رهنمودهای مقام معظم رهبری و فرمانده کل قوا (مدظله العالی) و همچنین تحلیل وضعیت موجود جامعه این نکته نمایان می شود که جهاد تبیین در سطح جامعه به عنوان فریضه فوری و واجب قلمداد می شود، بر همین استدلال است ابتدا به چستی و چرایی جهاد تبیین را مشخص و سپس به چرایی آن که منبعث از اقتضائات زمانی همچون راهبردهای دشمن در عصر استعمار فرانو، توسعه و گسترده جنگ شناختی دشمن، تمرکز دشمن بر تحریف واقعیت های مرتبط با ایران و سخت شدن موضوع تبیین به دلیل مشکلات و تنگنایهای اقتصادی حاکم بر جامعه اشاره شده است. در ادامه به چگونگی جهاد تبیین به دو روش حضوری و غیر حضوری بیان شده در روش حضوری که مهم ترین شیوه آن تبیین چهره به چهره است و روش غیر حضوری به لشکر سازی و شبکه سازی در فضای مجازی اشاره گردیده در نهایت پیامدهای جهاد تبیین اثربخش و اقناع ساز آورده شده است.

در این نوشتار به این نتیجه رسیدیم که یک تبیین صحیح و اثربخش باید مبنی بر اصولی از قبیل (فریضه و همگانی بودن جهاد تبیین، مبتنی بر دیدگاه های مقام معظم رهبری، حرکتی علیه حمله های دشمن و خنثی کننده اقدامات آن، در نظر داشتن اهمیت شرایط زمانی، رعایت اصول اخلاقی، استمرار و تداوم، امید آفرینی، اقناع سازی و...) باشد. در صورتیکه جهاد تبیین با مبتنی بر منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله العالی) صورت پذیرد قطعاً باعث خنثی سازی جنگ شناختی دشمن، امیدوارسازی جامعه نسبت به آینده، افزایش سرمایه اجتماعی نظام جمهوری اسلامی ایران و کمک به شکل گیری ایران قوی خواهد شد.

منابع و مآخذ

- ۱- قرآن کریم.
- ۲- بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی)
- ۳- جولانی، محمد و فولادی قاسم. (۱۳۹۸). جنگ های ترکیبی ، موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی .
- ۴- حشمت زاده محمد باقر (۱۳۸۷) ویژگی های جامعه شناسی ایران، تهران ، انتشارات دانش و اندیشه معاصر.
- ۵- حق شناس عبدالکریم. (۱۳۸۴). مواعظ، قم انتشارات مطبع.
- ۶- معین محمد (۱۳۸۹) فرهنگ فارسی معین ، تهران ، زرین.
- ۷- خبرگزاری فارس، ضرورت جهاد تبیین ، ۱۴۰۰/۰۷/۱۷

لوگو سازمان ها و نهادهای علمی، سیاسی و دولتی حامی معنوی هفتمین همایش ملی بیژوهترها علمی علوم اسلامی و انسان در عصر نوین

اکانت ایتا و ایمیل رسمی همایش جهت ارسال مقاله
Ghanonyar@YAHOO.COM ۰۹۱۰۰۶۳۶۰۰۲

۱۴۰۳/۱۲/۰۸
دانشگاه رازی - سالن همایش دانشکده علوم اجتماعی

 معاونت علمی، فرهنگی و اجتماعی
 تحت پوشش شورای صداوسیما

جهت همکاری در برگزاری همایش با دبیر اجرایی تماس بگیرید:
خانم دکتر شهلا رضایی ۰۹۱۹۶۷۴۸۶۲۵